

ДОВІДНИК НАРОДНОГО СКАЗИТЕЛЯ

хома чорний киянин

хома чорний киянин

**ДОВІДНИК
НАРОДНОГО СКАЗИТЕЛЯ**

**Нью-Йорк
2008**

ЗМІСТ

Як я дарував цукерки
“Моя принцесо, пишна босоніжко...”
Тихою сапою час...
Казка
А тепер горбатий!..
Казка
Звихнувся час...
Сонечко
Друзки
Казка
Обережно, двері...
“Ой машина ти залізна...”
Дрібними кроками похід
Довідник народного сказителя
На пильних доріжках

ЯК Я ДАРУВАВ ЦУКЕРКИ

День дурня - свято, яке завжди з тобою. Знаю з досвіду. Легкою приступною мовою кажучи, справа була така.

Зразу після інституту, мої тато з мамою заклопоталися, куди прилаштувати дитя, аби труд перетворив його на людину.

“Американська мрія” - кажучи вбік - закінчується пунктом, коли дитячко поступило та закінчило коледж. Турботам кінець, решта - особиста справа кожного.

Як, утім, не втрутитися, коли дипломований байстрюк одразу же загубив направлення на роботу?

Спільними муками гицеля терміново приставили до роботи в кооперативному дитячому клубі при ЖЕКу - навчати англійської.

- Вас усе-таки прийняли, - об'явила зам Елла Ісаківна, сліпучо елегантна блондинка та старший економіст. - На профсборах вас не хотіли брати, але Валентина Григорівна наполягла, то тільки її заслуга. Треба б їй оддячити - квіти, парфуми, цукерки, красиво якое. Та ще зайдіть у профком, до речі, заберіть трудову книжку, вони вам її вже виписали.

Слова її я взяв до тями. Матінка, за наказом, купила велетенську коробищу шоколадних цукерок, затягнену в салафан та перев'язану червоним шовковим бантом. Їй самій з'являтися до профкому було би дико, тому я засунув коробку в пакет і пішов уперше віддячувати своїми силами.

Профком був у підвалі, похмурий і просторий, столи під стінами, середина - велика порожня арена. Праворуч шаруділа паперами бугалтерша, жовчна стримана дама. Ліворуч хлопала діркопробивачем бліда канцеляристка дієтичного типу. Навпроти дверей, за нічийною смугою арени, сиділа Валентина Григорівна, об'єкт наказу про цукерки.

По напружених роздумах по дорозі я зладнав план дій, виключно красивий та витончений, і тут же, бика за роги, його задіяв.

- Валентино Григорівно! - об'явив я, дійшовши до середини арени, та висмикнув із мішка коробищу з бантом. - Я вас хочу сердечно привітати з Восьмим березня!

Бугалтерша перестала шарудіти. Діркобій замовк. Фраза була тим більше доречна, що надворі закінчувався серпень. Об'єкт удячності, до котрого я звертався, завмер за столом, але щастя не виказав.

- Що ви маєте на увазі? - байдуже спитала Валентина Григорівна.

Питання цього не було передбачено планом дій. Я, нестямно захлинаючись, почав пояснювати логіку своїх слів, раптом розуміючи не стільки що склеїв дурня, але що виходить не гладко. Найудалішим вийшов, мабуть, аргумент, що я в їхньому клубі на п'ятому курсі проходив практику якраз минулого березня, а поздоровити її з Жіночим днем не спромігся, а тепер-от - бач... На доказ я переконливо помахав важкою коробкою. Шоколадки гучно загриміли в мервій тиші.

Мої слова її не доконали.

- Цього не треба, - в'яло пояснила Валентина Григорівна, швидше за все з болісною гостротою відчуваючи, як цю сцену потім зобразять свідки.

Тут-то мені й саянуло. У спітнілій голові сплеснуло: “А ну, дай-но спробую...” Логічний, по дрібці збудований план у порівнянні був - дитячий лепет. Назрів психологічний експеримент високої проби. Взагалі-то, це ще інакше називається, але то вже не до друку.

Я замовк, завмер і - заплакав. Ретельно, старанно, зі знанням справи (історії про акторів, які рюмсають за потребою, з того часу мене, до речі, не вражають). Я стояв у центрі арени під поглядами з трьох боків і плакав тихо, ба рясно.

Зараз уже не скажу, скільки тривав театр, але “екскремент” виявився безуспішним, в тому розумінні, що коробку не взяла. Валентина Григорівна, жертва аналітичної печалі, заспокоїла мене, не виходячи втім, із-за безпечного стола, я всунув коробку в пакет, попрощався, хлюпнув носом та вийшов.

Надвечір звістка про мій подвиг рознеслася по всіх усюдах. По правді кажу: сам я до вечора вже встиг забути про розіграну зранку виставу. Розумне пояснення тому, звісно, що я роками живу в стані глибокої коми. Але можна сказати й простіше.

Під час уроку двері класу, як би там не було, розчахнулися й Елла Ісаківна запросила зайти на перерві.

Не треба, певно, пояснювати, про що вона заговорила. Тим більше, що я добре й не пам'ятаю.

- Ви все-таки поясніть мені, - вимагала вона нерівним голосом, не втрачаючи витримки. Я мовчав, як у танку, й тер пітні долоні під столом.

- Ви хоча би знаєте, що бухгалтерша в них - штатний інформатор начальства? Поясніть же, - наполягала вона, - адже ви про щось тоді під час думали, певно?

Мені хотілося дзвякнути “Так ви ж самі мені казали їй цукерки віднести!”, але я тьмяно здогадувався, що вона мала на увазі щось інше.

- Я ж тобі казала, не треба його брать, - одбрила Вікторія, її подруга й директриса злочасного клуба.

Обговорення тривало, поки в коридорі не загалділа малеча наступної групи, та мене випровадили вчителювати.

- Ідіот, - негучно інтелігентним голосом резюмувала в спину Елла Ісаківна. З цим, раціонально важачи, не посперечаєшся.

У клубі я пропрацював іще два роки.

Хто з'їв цукерки, я не пам'ятаю.

“МОЯ ПРИНЦЕСО, ПИШНА БОСОНІЖКО...”

З одного боку.

З 1558 року по 1900-й в Європі буяла потай “віяльцева мова”. Тоді обмахувались і дами, й кавалери. Це дозволяло нишком обмінюватися знаками - простими попервах, а поступово все складнішими й тонкими. Слова не зронивши, можна було освідчитися в коханні, отримати куртуазного гарбуза, призначити побачення та пояснити в усіх деталях, де й о котрій годині відбудеться бажана зустріч.

Доторк до правої щоки - “так”. Доторк до лівої - “ні”. Різко затріснуте віяло - “я ревную”. Повно розкритий - “чекай на мене”. Змахи в лівій руці - “не смійте фліртувати з іншою”. Закрите віяло на лівому зап'ясті - “я заручена”, на правому - “я вільна”...

З іншого боку.

“Сьогодні вахлярі часто виробляють із легкого картону, на них уміщають друковану рекламу”...

З одного боку.

Ритм життя (кажуть) “настільки прискорився”, що пристрасті спалахують і гаснуть фajerверком, стосунки злітають і рвуться, як павутиння під вітром... Ми бачимо стільки оголеного тіла, що (кажуть) настає пересит.

З іншого боку.

Бізнес-то, дійсно, пришвидшився. Але ритми життя - ні. Почуття не прискорюються. Вони спрощуються. Спрощене життя є життя, гм, простакувате...

А щодо голизни - не згоден, навіть голівудські фільми, в порівнянні з 60-ми, а тим більше з 1970-ми нині потрошку стають стриманішими, вишуканими... Не тому що цнота косить наші лави.

Річ у хитрому законі, не вчора спостереженім:

- *...вузеньку п'ятку ледве я помітив.*

- *Доволі з вас. Уява за хвилину вам домалює решту...*

“Стосунки так спростилися, що люди нині сходяться, мов звірята”, кажуть... Якщо науки тра, біологи переконають - чим еволюційно вище звірятко, тим складніші ритуали женихання. Воно ще й цікаво. Пол Вацлавер, великий знавець теорії комунікації у мудрованій праці старанно зазначає більше 30 ступенів та послідовних кроків у теперішньому залицянні до дами “від першого позирку до миті, коли закохані злинають угору на крилах сяючої пристрасті”. Ну, чи десь таке, не ручуся за точність. Утім, хай теоретик длубається, а ми без зайвого поспіху заправимо розвідку далі.

Дарма що і без вахлярів.

Троянда - “вогонь любові негасимий”, бузок - “ранні пелюстки почуття”, дзвоники - “з тобою прагну говорити”, нарцис - “в моєму серці тільки ти”...

ТИХОЮ САПОЮ ЧАС

Вони поділили нас межі собою. Батькові дістався старший, а я - мамі. Тому - скільки себе пам'ятаю, було так: є мама - та є решта всіх інших, що значення не мають.

Їй, звичайно - тепер уже заднім числом поступово розумію - не медяник дістався. Малюк весь час кудись лияв і губився де завгодно та в першу-ліпшу мить - у місті, в парку, в черзі, на вокзалі...

Зсередини скажу - за все життя своє непутяще цей не знав такого божевільного жаху, як коли раптом розумієш, що мамі поряд нема.

Сплески, короткі, ба яскраві. У мене, може, про багато склероз пам'яті, але не про маму.

Вона співала дивних пісень. Повні похмурих нез'ясованих картин, тваринок, химер, гор, що танцюють, живущих дерев, що з невимовною тугою здалеку тягнуться одне од одного, прикуті коренями до землі... Вона читала дивні вірші, де клубочилося щось,

з тих пір невимовне вбогими словами. З її шкільних фотографій - з трьох-чотирьох літ пам'ятаю - дивилася великоока красуня з косами до пояса.

Чим далі, тим частіше ловлю себе на грі в порівняння - де й ким була мама в моєму нинішньому віці. Може бути, за внутрішніх обставин, я колись і зрозумію, хто вона, звідки та чому, і тим самим почасти втямлю, що в неї з мене вийшло в результаті.

Карапуз невтомно волав, ламав руки, ноги, капризував та мучив вимогами "м'ячиків-машинок-головоломок-марок-і-книжок", поки вона не пообіцяла якось викликати чужих людей та здати його в дитбудинок. Кошмарнішої погрози малолітній гицель не знав, та й не знає на сей день. Мамине слово завжди було кремінь, тому... Рік у рік ця погроза, раз обіцяна, висіла над головою та породила першу звивисту, розгалуджену, ретельно продуману та розплановану (нехай і, ясна річ, примарливо-фантастичну) історію - що робити та як діяти, якщо все-таки одного чорного дня матінка настільки стомиться від мене-халамидника та сповнить обіцянку... Я раз у раз програвав у голові втечу з дитбудинку разом з рештою нещасної дітлашні, від якої мами також відмовились. Наша команда волочилася містами та селами, рятуючись од переслідувань міліціонерів і кегебістів, грабувала банки та крапа машини, звільняла в'язнів сибірських концтаборів...

Йй я ніколи про це не казав.

- Наш карапуз знову загадками говорить, - сміялася вона.

У два роки вона навчила мене читати, а в чотири - знайшла халамиднику вчительку англійської та, по ходу прислухаючись, вивчила її й сама.

- Аби дитині в школі було лекше, - пояснювала мама. Можна вважати, Гамерика - моя продлюга.

Сумне. Через багато років, вже остолопом повнолітнім, раптом зрозумів: вона перестала співати. Замовкла. Старший брат, пихкаючи, тягнув міхи баяна під керівництвом та орудою батька. Мамині пісні були - моя музика. Як дім, де живеш, повітря, що ним дихаєш. Тут же...

Чим далі, тим частіше. Війна - то її війна, пережита з двох до семи. Москва - то її Москва, де ми досі біжимо по сей день росяною травною від ментів, що кільцюють сокольницький базар книжників...

А решта вже - не ваша справа.

КАЗКА

Жив колись королевич Карпо, любитель Едгара По. Як тільки народився, одразу в колодочки вбився. Так і жив.

Пройшло літ шістнадцять, прийшов до нього батько.

- Чи не час, каже, синку, тобі женитися.

- Ой, час, каже. То вибивайте мене з колодок.

- А кого ж до вінця поведеш? - питають. Сватай, кажуть, Олену Гончаківну, etc.

- Ні, каже королевич Карпо, нікого не візьму, одну лише королівну-на всі боки рівну.

Пішов. Так довго у колодочках сидів, що ледве ноги волочить.

- От біда, каже, поки дошкандибаю, моя королівна заміжня стане.

Але добрів. Зайшов він до них у хату, каже, хочу до королівни женихатись.

- А де ж, королевичу, питають, твої свати?

- А, каже, у Едгара По ніде про сватів не сказано, то я вже сам якось. Чи без них не обійде? Тільки дайте, каже, мені три дні, щоб до вінця встиг дійти.

Дійшов, а королівни молоді ще нема. Стоїть, чекає, аж бачить, котиться великий кавун по дорозі.

- Хто це у вас, питає, кавунами по дорозі катає?

- Це, кажуть, не кавун, то сама королівна-на всі боки рівна до вінця приступає.

- А чого така ряба? - питає.

- То не ряба, кажуть, то такий макіяж.

- Чого ж вона у вас, питає, уся плямами вкрита, то білими, то червоними?

- Білими, кажуть, бо вона як лебедиця біла, а червоні - то вона вас, королевичу, засоромилась.

- А чого така кругла? - питає.

- Чи ж ви, королевичу, кажуть, справді дурний, чи придурюєтесь дипломатично? На те ж вона і на всі боки рівна.

Стали вони жити-поживати, і довгенько в них дітей не було, що і зрозуміло. Аж одного дня встав королевич Карпо, бачить - на ложі синенький лежить.

- Який це диверсант, каже, в королівську постіль городини наклав? Онде баклажан лежить.

- То не баклажан, то синок твій, що з ночі народився, каже королівна.

- А чого такий синій?

- Бо в тебе вдався, каже дружина. У дзеркало он подивись.

Зраділи вони й назвали баклажан Лігейя. І вдався він красивий і по-своєму рум'яний. Так вони й зажили далі добре та всі загинули, одні кастанеди від них лишилися, а коли біди й зазнали, то про це ми іншим разом розкажемо.

А ТЕПЕР ГОРБАТИЙ!..

Замели мене так.

Ні душі. Пів на п'яту на Бродвей і Канал. Так осьде - я на телефоні, а так - із-за рогу виходить весела компанія. Мужики, дівчата, джинса, кросовки, хто в чому, іржуть, базікають, пурхають із пізнього бару, скажімо. Йдуть собі, а я працюю.

- А що це ви, - кажуть, - поробляєте, дозвольте дізнатися?

- А, - кажу, - ніц особливого. Та - ляп! - третій стікерс на телефон. Влучно, та, головне, якомога вчасно.

- Ага, - каже, - ось тоді яка цікава річ. Та показує гаманець, довго показує, ніяк не відлипне, поки не подивлюся, нарешті, аби відчепився. Нічого розумніше за "ух ти" на вид поліцейської бляхи я не зрік. По тому дівчата, про своє подальше мило щебетавши, відібрали сумку із шкіри молодого дерматина, радісно виявили п'ять важких рулонів з наклейками, вдягли мені браслети, хлопці викликали машину й наша компанія стала чекати.

Тут треба знати, тож - ліричний відступ. На той час місто струшували водночас дві рекламні війни - товінг і локсміт. Буксирувальники машин і ключники. Ви за мене краще знаєте, скільки коштує відтягнуть авто. Те ж саме й - битий замок у Манхетені.

Війну за машини й одвірки було ведено, клеючи блямби по телефонах-автоматах. Виплата від об'єму, робота пішки: прохід 120-200 кварталів з обох боків дає баксів п'ятдесят.

На війні - як на війні. Півдюжини авторемонтників, по 3-5 клейщиків на кожного, пішки, на роликах, на велосипедах. Лохи ліпили стікерси. Віртуоз лаштувався конкуренту в хвіст і зразу переклеював згори, а того - наступний... Півсотні "солдатів" щодня та щогодини оберталися на полі бою, відпихаючи ліктями бовдурів, яким здається, що автомата зроблено, аби з нього дзвонити. Бізнесмени в краватках і дами у строях здригались і за серце хапалися, коли в трьох сантиметрах од щоки ззаду раптово пролітала долоня та наклейка з грохотом чіплялася в дірчастий нікель коробки. Зліва. Праворуч. І з боків.

Робота була гівно. Платили зрідка за вийнятком, неохоче, за лихої лайки, стогонів, криків, взаємного мату та східного базарного торгу. Брали не кожного, аби не пригріти піставного стукача - тому слід було найматися неголеним, вдягнувши якнайбрудніше й, бажано, рване, та не вдавати знавця англійської. Акцент міцніше, морда в дупель - погано вже, що на носі окуляри...

То ж далі. Ніжно мене влаштували в синьому б'ююку позаду. Через браслети довелося би сидіти на своїх руках, тому я приліг на ліктик і старанно й радісно крутив головою, зображаючи безтурботну цікавість. Компанія ментов, швидше за все, вийшла була на нічний патруль: не зловили б вони мене в автоматі, довелося би годинами вештатися порожніми вулицями, поки не скінчився термін. Я їм добре прислужився - всі зразу повернулися назад у дільницю. До неї було кварталів зо два, не більше - стара шопа, схожа на совітську пошту 60-х із темними дерев'яними прилавками, хіба що без сургучного аромату...

Мене здали чорній мадам у хрускотливій портупеї. Вона відімкнула мене й запросила до буцегарні - в куточок із двома шконками тут же поряд зі своїм табуретом, за ґратовані дверцята.

- Ім'я-прізвище-адреса?

- Телефон? Телефона не було. Років зо три не було, з тої пори, як на невиплатному рахунку повисло півтисячі, після пари переїздів це не брикало.

- Громадянин?

- Не громадянин.

- Social Security?

- И-и-и... Точно не згадаю, закінчується, здається на... (дві останні цифри).

- І як довго цим займався?

- Сьогодні вперше! (Насправді півроку. Жодна дієта не потрібна, до речі...)

- В країні законно?

- Аякжеж!

- А якщо зараз, - припустилася мадам, поскрипуючи кобурою, - оце ми подзвонимо в імміграцію?

- Дак дзвоніть, - байдуже відгукнувся я, відчуваючи, наскільки зараз п'ята ранку. - No big deal.

На тому допит через ґрати й закінчився.

- Ну, ти посидиш у нас до ранку, - пояснила мадам. - А тоді йди собі, отримаєш виклик до суду на 100 Сентер-стріт (те саме місце, де знімали "Теорію змови" з Мелом Гібсоном, до речі). Тобі треба щось із сумки?

- Книжечку... - пролепетав я.

Мадам покопалася й дістала "Жюстіну" Лоуренса Даррела в паперовій обкладинці. Була би ручка та блокнот, можна було би переписати густі написи на стінах і сідалі... Ближче до ранку до кутка запхали білого м'ятого мужичка. Він був печальний, влаштувався навпроти й ми мовчки дочекалися мого виходу на волю.

Я зразу повернув нагору та подався в автомайстерню обіч ароматної конюшні, де сповістив доброму курду-начальнику, яка трапилася лажа, загріб останні гроші й почухрав додому, знову без роботи.

Махар бобокер, себто назавтра, вишукав у російській газеті телефон, з автомата на Брайтоні, всуціль обліпленого наклейками, задзвонив у якусь контору.

- Гальо? Вам робітники потрібні?

- Це вопше вам треба с Владіміром Ільїчом паґаваріть, - відгукнувся достойний наспівний бас.

Але це вже інша історія. Без криміналу.

КАЗКА

Жив-був дід і баба, і була в них курочка-полудурочка, що несла квадратні яйця. Бабу це дуже дратувало.

- Заріж, каже, діду, курочку, бо з нас уже люди сміються.

- Не буду, каже. Хоч і квадратний, а все ж омлет.

Знесла якось курочка на пробу трикутне яйце. Тут бабі терпець і увірвався.

- Або я, каже, - або курка-полудурка. Заведи її, діду, до лісосмуги та зарубай.

Нічого не зробиш, зв'язав дід курці ноги, запряг сани та повіз. Доїхав, почав сокиру гострити, а курочка каже:

- Не рубай мене, діду, бо Великий Костричник настає, не бери гріха на душу.

- І правда, каже.

Не став рубати. Ну, думає курка, одне вийшло, може й друге вигорить.

- Не лишай, каже, діду, мене в лісі, я тобі знесу не яйце, а кредитно-фінансову систему.

Полудурка, звісно, що з неї взять.

- Ти що думаєш, через тебе і в мене розум курячий став? - образився дід. Кинув її в лісосмузі та поїхав собі.

Від істотного погіршення обстановки курочка заниділа світом. Взяла вона мотузку й полізла на вербу вішатися. Лізе та співає:

Ой на тій горі

сидить Брежнєв

та ніжками чеберяє.

Якби я такі ніжки мала

я б ними чеберяла,

як той Брежнєв...

Доп'ялась до верху, почала вузли плести, перечепилась і впала. А під вербою звірі якраз на той час проводили несанкціонований мітинг. З переляку створилася в них нездорова морально-психологічна обстановка.

- О, кажуть, до нас лос анжелес з неба злетів.

Ага, подумала курка, нам представляєцца атлічная вазможность.

Так би вона й царювала в розкошах, коли б, нарешті, не з'явилася лисиця.

- Який це, каже, холера, лос анжелес? Я просто не магу малчать. Оперативно та гостро реагуючи, мушу дати принципову оцінку фактам, коли окремі особи з числа курей дурять народ та неправедними шляхами нарощують собі авторитет.

Довелося курці тікати якнайшвидше, а роззлючені звірі не вгавали слідом. Бігти довелося довго, аж поки не натрапила на рідну хату, де й заховалася. Дід і баба за той час без яєчні сильно охляли, то й зраділи чудесному порятунку, обійняли курочку та вознесли хвалу вседержителю.

І жила вона далі з ними в мирі, але яйця квадратні більше не несла, а тільки кока-колу у пластикових пляшках.

ЗВИХНУВСЯ ЧАС...

Рубець мені вже переїв ваш Поттер. Хоча - за принципом "чиновника часів Али Пугачової" - зрозуміло, що потім будуть писать історики. Підніміть-но руку, наприклад, кому свербить Голандія 1-ї половини XVII століття. Це - як тут, між іншим, сказано - часи тюльпаноманії. Річний заробіток 150 гульденів, одна цибулина - близько 1000. Але приключка не в лаве, ба в екзотиці. За квіточку з недосяжно далекої Турції нічого не жаль. Віддав і - ах. Дуже просто.

На кожного, хто хотів би теоретично жити в лицарські часи, знайдеться бажанець переселитися літ на стонадцять уперед. Абдула II бен аль Гусейн, король йорданський, наприклад, з'їхав на серіалі "Зоряний шлях" і навіть просочився на кіностудію, де його було знято в епізоді "Стар Трек Вояджера". Девід Ву, представник Орегона, 10 січня 2007 р. оголосив у Конгресі промову, розшифрувати яку можна тільки достеменно знаючи той самий "Шлях".

Можна сказати би - приватна справа кожного, але в Середні віки не було приватних справ. І Поттера в них не було. І одна книжка на почутку. Тому, коли із книжки випірнула історія про Марію та всім масово раптом закортіло чогось-бо ніжного та щемливого, сільський, по-перше, патер-недоук на це був негодящий, а по-друге - то було-таки дуже суспільно-політичним катаклізмом та пора кресати сірниками.

Ніхто, втім, до іншої епохи емігрувати не просився. А коли запрохали - стався Ренесанс, шо смішним чином схоже на нинішню кашу. Тоді в них (за їхніми словами) од грецької граматики слинка текла та серце завмирало. Сказав - і завмер. Дуже просто.

Перший том горезвісного Поттера, до речі, переклали і латиною, і давньогрецькою, гм. Тепер книжка Роулінг - найдовша з доби Геліодора Емеського, а він ще в III віці жив. Правда, з давніми греками в нас сутужно.

Занадто вибіркова та любов до Середньовіччя. Була в них тоді народна забава, пробачте за деталь - прибити живого кота цвяхами до дверей та бити його лобами, поки не пустився духу. А тоді все село ходило з пожолобленою пикою, ба задоволене. Ніхто ж, однак, не відроджує.

...Але ж це не ностальгія за античністю, а туга "охопити безосязне"? Стягнути ковдру на себе від Риму до Китаю - чого ніхто й ніколи досі - ніби рохнуло щось у біологічному годиннику. Фентезі - не так порив у минуле, а костюмоване сьогодення. Кіно "Дванадцята ніч", а князь -... себто афроамериканець. Фільм про Робін Гуда, а в шервудській банді - араб, китаєць, і знову ж таки чорний. На осиці з ЛСД кислоти. "Вогонь і стріли" (1950) - Середньовічна Італія, ба тітка хверцює в обліпчастих штанцях, ну да. Гаррі - пробачте на слові - Поттер ні в минулому, ні в майбутнім, а написаний про тепер. Не з'їжджає в чужий час, аж оздоблює свій. Як пише літературознавець, "політичний роман, критика расизму та расової зверхності". Де ж тут Середньовіччя?

Правда-от, російське фентезі - драглисте тужливе імперське мріяння. Де волхви - перебрані менти, а Перун-громовержець - секретар райкому партії. Та й теж бо за поріг не ступає.

Щось добу ми збудували незатишну... Філіп Арієс, автор книжки з неприємною назвою, казав, що в нас вийшло зляпати суспільство нечувано духовне. До позіхоти, до нудоти, за абстрактними мірками конвеєра. Чи не звідси - як прорік інший мужик - "спрага до болісного супкою, як блискітки життя в океані вічності - океані, звідки так само лунає плач і стогін створінь, закутих кайданами часу"?

C'est trfrp roйтique, чи на зразок того.

Їм вистачало цибулин, грецьку вивчити, там - переплисти море... Єгиптяни залишили по собі каміння, складене в акуратні купки, теж мені диво світу. Правда, в нас тільки двійковий код, новини CNN, Google Map з розрізненням до півметра та купа сміття на орбіті, але... Це нам уже не так просто. Таємниця би, здавалося, вичерпується стрімголов - але загадка не про те, і головний мотив "Поттера" тому доказом, як визначила його сама Роулінг.

А який мотив - не скажу. Не з примхи. Радше, од співчуття.

СОНЕЧКО

Якщо мене таки посадять, відомо буде чому.

Годин за шість до Нового року я витягнув листа, бо здуру заманулося подивитися в скриньку. Не тому бо чекав привітань і поздоровлень - хіба, може, зав'язати справи року, що осьде мине? Вступити, так би мовити, в новий час, чистим та й, бач, оновленим.

Лист був офіційний, під головою "Останнє попередження".

"Шановний\ шановна N.N.!"

Двічі попередньо у березні та серпні Окружний суд викликав вас виконати обов'язок присяжного. Ви не надіслали відповіді на анкети, відправлені вам, тож тепер ви мусите особисто з'явитися до канцелярії та відповісти на запитання. Процедура займе хіба 15 хвилин.

Зважайте, що зневага до цього Попередження карається штрафом у 1000 доларів та\або тюремним ув'язненням.

*Ненсі Т. Саншайн,
канцелярист Окружного суду.”*

Як той каже, треба знати моє життя з цього боку, аби зрозуміти, яка це хрень. Присяжних вибирають випадково. Чиста лотерея. Купи квиток - отримай гроші. Перевірка на вдачу. Кому звезло, того проминуло. Кому не таланить, тому й цеглина з чистого неба на голову впаде.

Отже, хтось відкрив навмання, скажімо, телефонну книжку, пальцем тиць - цей-бо судить, той - сидить... Питання в тому, де можна було так гидко засвітитись, аби гикнуло в окружному суді? Особливо, зважаючи наскільки у місцевої влади права рука не знає, що робить ліва, а права нога - куди йде сусідка. Телефонний довідник, по ідеї, то раз. Два, то, по певному розмислу, податкові списки. Коли ти, шановний\шановна, таке послушне закону, дак давай уже на повну котушку. Дурне діло то було взятися за податки, особливо згадавши, що пенсії з виплати все 'дно не добудешся, як по ходу з'ясувалося, а тільки моральне задоволення та слабкий шанс колись показати, що був, бач, так етично підкованим, аж податки сам в охотку платив. Хай ніхто і просив.

Оновлення не вдалося, мда.

Перше, я вискочив за риг і купив пляшку та чіпси з кайєнським перцем.

По тому стояв у лазничці, пив, палив і плював з вікна у внутрішній двір, засипаний бичками з усіх вікон - білі сусідські, жовті мої.

Було тихо, крімльовські куранти не били, сусіди мовчали, бо хіба подалися по ресторанах. Ніхто навіть не співав "Пусь бігут ніуклюже пішіходи па лужам". Злам років виявився тим, що десь ген-ген заволав мужик.

- Хепі нью ееееее!

Еге ж бо, краще не скажеш.

- Хепі нью ееееее!

Мужик горлав просто на бога. Хрипкий голосина ревів іздалеку, як сирена пароплава. В голосі бринів такий відчай, ніби його перестріли бандюки та чикрижать ножами на дрібні шматки.

- Хепі fucking нью ееееее! - заволав відчайдух, і до нього приєдналася слабка пискотня бабських голосків, ніби вточнення зачепило вірну струну.

По тому знову стало тихо.

Пляшка не допомогла, то до п'ятої ранку дивився террі-джильямову "Бразилію", поки не втомило, щоби впасти спать, та п'яно співчував нещасним кіножертвам держапарату.

Ображав зловмисний сарказм. Гел-лоу, Саншайн! І що, питається, робити? Вибиратися хіба з помешкання? Але швидше за все, вдруге не вигорить зняти

квартиру в багатоповерховому будинку, а це значить - переходити до хазяїна. Я на першому, він на другому. Чи навпаки. Завжди поряд, неминучі забаганки. Всю ніч зручно не посидиш, щогодини виходити палити на вулицю, два комп'ютери жеруть, знову, електрику, то плати на додачу - перебували ми цю половину... До того ж, звичка міняти місце щороку за дев'ять осідлих літ зів'яла, і кочувати знову... Курва Саншайн. Саншайн, курва.

Виспаний, надвечір висунувся в вікно лазнички, запалив і плював з вікна, поки не з'ясувалося, що під ним теж стоять і палять, закрив і пішов писати Пану Композитору. Сабжа звучала "Ну ти, з новим роком, умовно кажучи!", а лист був жалібний і жадібний на поміч. ПеКа мовчав. Мовчав і завтра. В голові листа від Ненсі-сонечка стояла дата 7 січня, що, мабуть і певно значило крайній термін, коли ся треба з'явити до суду. Про це ПеКа було сказано в листі, але він, сука, мовчав.

Відчуваючи, як наближається неминуча дата, я почав ділитися.

- Це справа серйозна, - нічого нового сказала Наталя, - але не страшно, хоча й бридня. Уб'є два-три дні щонайменше, нехай не бреше про 15 хвилин.

- А ти що, громадянин? - спитав ведучий журналіст і здивувався. Деталі я пояснювати не став.

Заєць співчутливо покивав, і запропонував піти зі мною до суду, аби щиро зіграти "перекладача" та пояснити, що англійською я ні бум-бум, тож не придатний до присяжної служби, як і було сказано в листі Сонечка. До завтра, правда, йому прийшла в голову ловка думка.

- Подивись-но, - сказав він, помахав папірцем та мигнув, що, мовляв, тра додатково поговорити про справу. Ми вийшли надвір.

Йому, бач, теж прислали Попередження. З чого він пропонував назавтра натомість піти до його персонального адвоката, аби той написав цидулку.

- Треба, нарешті, - сказав Заєць, - вирішувати нашу з тобою проблему.

По ходу справи, виявилось, що за вирішення я йому списую борг на 600 баксів. Перекладачем він іти, отже, не збирався. Натомість, приводив адвокату нового клієнта, за що йому, певно, світили гроші, або знижка.

- Так, це пам'ятаю, один драб не пішов і по ньому вдарили таким штрафом, він аж запищав, - згадав менеджер купи видань. Нічого конкретного з нього вичавити не вдалось.

П'ятого січня надвечір все-таки просрався Пан Композитор. Сабжа звучала "Не думаю, що все так страшно". Кому не страшно, не вточнювалося. В листі він давав лінк на Окружний суд та пропонував "перекладацькі" послуги своєї дружини-громадянки, яка вже вірно відбула присяжну справу.

На той час уже було запізно. Я змирився з думкою, що тра буде вибиратися і започаткував хитромудру комбінацію. Хоча Пека і вважав, що до суду піти таки треба, а в Попередженні ясно було сказано "тож тепер ви мусите особисто з'явитися", я почав складати, ніби не втямив, письмову відповідь.

"До уваги: Ненсі Т. Саншайн"

У справі: Про обов'язок присяжного

Шановна Ненсі Т. Саншайн,

Я отримав од Вас листа, де повідомлялося, що я мушу стати присяжним суду. З великим жалем сповіщаю, що я не відповідаю вимогам, зазначеним у вашому Попередженні. По-перше, я не є громадянин США (див. прикладені фотокопії документів). По-друге, я не настільки владію англійським язиком, щоби вирішувати долю осудженого.

Сподіваюся, що це аканчатільно вирішить проблему.

З повагою до вас..."

Мулька була в тому, що в листі Сонечка вимагалися "фотокопії документів", але не було зазначено, що бомаги мають бути дійсні за часом. Єдине право на роботу, яке я отримав років 12 тому, тим самим, теоретично грало з тим же успіхом, як і свіжі папери, що їх було вже не дістати. Якщо потрібний доказ, що сей дурень не є громадянин США, дак осьде він... Лишалось довести тільки, що з англійською недобре. А це, знаючи англійську, вже не так важко. Тим більше, що не розуміє різниці між "підсудним" і "осудженим".

Поза листом залишився пункт "До того ж, буквально днями я маю виїхати за межі штату Нью-Йорк, аби замешкати в Метачені, Нью-Джерсі, тому вважаю себе зайвим і вже не придатним щодо виконання обов'язку присяжного у ваших кордонах. Оскільки нового телефону я ще не поставив, буду дуже вдячний, якщо від вас не надходитиме зайвих повідомлень." Це видалось дещо штучним.

Назавтра персонального листа Сонечку було відправлено з двома додатковими марками і лишалось тільки чекати.

Минув тиждень, минув другий. Ніхто не вибивав двері та не накладав наручні. Сонечко мовчало і не сяяло.

Натомість кисломорда Леночка отримала позов стати присяжною. Це свідчило, що Ненсі Саншайн серйозно ставиться до службових обов'язків і вирішила розбомбити всіх, хто досі в окрузі уникав громадянської служби.

Візит на сайт Округного суду видав портрет Сонечка. Вона стояла межі колег, вдягнена в чорний костюм з краваткою. На ній стирчала коротка стрижка, як у перестаркуватої лесбіянки. Що більше, була вона - біла. Стара біла лесба.

Весь цей час я сприймав її чорною, ображеною на державу. Мстивою за мені невідомо що.

Мене, втім, так і не посадили, невідомо чому.

ДРУЗКИ

Я буду стислий, а ви - уважні.

"Релігії - величні, піднесені ідеї. Інша річ - їхні послідовники..."
(Уту-Норанті Пралатонг, персонаж)

- Вчора була в церкві, - радісно повідомила вона мені (одне знайоме дівча, тонка й чутлива особа), - та вперше сповідалася. Там, дивлюсь, один старий священник, сивий увесь, а інший - зовсім молоденький. Я до другого пішла, такий красивий хлопчик...

“Я не намагаюсь уявити особистого бога. Мені вистачає благоговійно споглядати безмежну світобудову, наскільки вистачає недосконалих чуттів...”
(Ейнштейн, фізик)

Коли український народ складала виключно “хлопи та попи” (за свідченням сучасника), у Конституції США з’явилася Поправка I (“Конгрес не мусить приймати жодного закону, що встановлює релігію або забороняє вільне віросповідання...”)

...На розі Лексінгтон і 42-ї спіймав мене проповідник баскетбольного зросту та боксерської статури. Биту годину переконував він мене “прийняти Ісуса своїм особистим спасителем”.

- Ти сядь, оце, надвечір, - пояснював він простими словами, - та поговори з богом, як із приятелем. Скажи йому: “Чуєш-но, бог, тут такі погані справи навернулись, дак чо б ти, дружбан, порадив, га?” І він, ба, відгукнеться й прихилиться...

Субота, дев’ята ранку. Стук у двері, кулаком. У коридорі - мужик вуркаганського виду.
- Драсте. Ви думали про смерть?
Питання, звісно, цікаве. Особливо зпросоння.
Як він пробився в будинок через двері?..

Субота, дев’ята вечора. Стук у двері, кулаком, як поліція. Або хазяїн, наче сусідів заливає. У коридорі - тітка з жерстяною коробкою од крекерів в обіймах.
- Хеллоу, - каже з жакливим расейським акцентом. - Май нейм із Ніна. Ай ворк фор чорч...

Гроші, коротше, збирає на церкву. Як вона пробилася в будинок через двері?.. Взагалі-то треба було спитати, скільки платять - якщо мене попруть з роботи, може це теж буде шанс?..

Треба було побитися на гроші, що Майк Хаккабі продує вибори. Жінка або негр - дурниці. Білий пастор-проповідник ніколи не вигравав президентство, хвала Аллаху. В 1986-му, правда, Пат Робертсон намагався просочитися від республіканців. Програма: заборонити порнографію, закрити й одмінить міністерства освіти й енергетики, мда.
За бажання, Хаккабі можна було б уявити американським Хомейні...

В Мінеаполісі взялися закрити стріп-бари (як Джуліані в Нью-Йорку) на основі місцевого закону, що “сексуальні заклади не мають права розташуватися ближче за 300 метрів од суспільної установи, або церкви, де ведеться служба”. В результаті

порнушний клуб “Три градуси” подав заявку та отримав ліценс на “проведення релігійних церемоній”. Це в них так абощо називається.

Телепроповідники. Суто американське явище, походить з того, що доступ вільний всім і кожному, кому настанить грошей заплатити за ефірний час. \$1000 за хвилину?.. Якщо кому не подобається, антитеза тому - держатеїзм. Камбоджа, де розстріляли та вирізали 45% християн. Албанія з Анваром Ходжою. ССРСР, нарешті, що пояснювать...

Релігія на американський штиб, уперше.

...Морозного грудня на київському Майдані стоїть мужик у худому спинжачку та самотньо проголошує проповідь англійською з важким техаським акцентом. Проходжі не відріжняють “хау ду ю ду” від “Choose Jesus as your personal Savior”, що його не турбує. Вочевидь-бо, певен, що Слово ламає всі загати, так само й мовні. Слухати його, втім, було просто насолода.

КАЗКА

Жив собі Хемінгвей з бабою у синього моря. А баба вредна, просто край. Одного разу й каже:

- Вийди-но, Хемінгвею, в море та злови поїсти, бо в мене вже черево до хребта прилипло.

Закинув він утретє сіть і спіймав одну тюльку-моргульку: хвостик золотий, плавці срібні. Схопив ножа й давай тюльці голову пиляти, потрошити щоб, зна.

- Не пиляй мене, Хемінгвею, моргає тюлька, я тобі що хочеш, зроблю.

- Нічого мені не треба, от хіба подвійний дайкірі.

Відпустив її, прийшов до баби, а та зла сидить.

- Спіймав, каже, рибку і викинув. Дала мені подвійний дайкірі, я один випив, а другий тобі приніс.

- Дурний ти, каже, Хемінгвею, ще й прицюцькуватий. Іди знову до тюльки.

І так вона ганяла його, поки не дійшло до розбитого корита.

Бабі це, звісно, настрою не додало і стосунки сильно зіпсувалися. Що він потім не ловив - не тішили її ні креветки, ні устриці. Тоді написав він про це оповідання, а гонорар відддав бабі, але не допомогло.

Якось уранці встав Хемінгвей, підійшов до вікна, подивився, як слони гору Кіліманджаро бивнями хитають, всміхнувся скупю й пустив собі кулю в лоба.

Відтоді в народі й співають:

*Ой-вей, Хемінгвей,
кого любиш, вибирай...*

ОБЕРЕЖНО, ДВЕРІ...

Закрив очі - була парасоля. Відкрив очі - нема парасолі.

***

Третя ранку, додому з Манхетену після роботи. Влітку - вісім годин 40-градусної спеки, 40 хвилин на плаформі, наче курча в духовці - та нарешті, пустий і прохолодний вагон. Сиджу, липкий, заплющив очі, сплю, киваю носом. Торкає. Сплю далі, вже навмисно. Торкає делікатно. Відкриваю. Наді мною - мужик типу амбал. Плечі брилами, пика - великий кавун, щелепи - ведмежий капкан. Стоїть і залізною трубою по долоні поплескує.

- Гроші є? - цікавиться.

- Нема, - мотаю липкою головою, відхиляюся на спинку, клею повіки та "сплю".

Взагалі, теоретично кажучи, за бажання міг би хряснути по глеку, та чеснота зацна, певно, не дозволила.

***

Школярі.

***

Смішно їздить абеткою.

Видно, хто живе, навіть не виходячи з вагона. Церковна Авеню - місце, де метро заливає смугляста повінь.

Вночі добре. Незручно тільки прокида... Знову Коні-Айленд і знову додаткові сорок хвилин на "прибирання".

***

Нові вагони з сірими лавами та "консервованими" голосами.

Враження неоднозначне. З одного боку, зручно сидиш у ямці, гузно тримається грудочкою, а не сповзає в прохід. Об'яви - нарешті денекотрі визнають, як насправді зветься зупинка "Шипшибей"...

Тітка оголошує: "Обережно, наступна станція, - тонка жіноча пискля раптово пірнає до трагічного басу, - НЕК! РОУД!" Ніби вона сама винайшла та збудувала сю "шийно-хребцеву дорогу"...

***

- Добривечір, пані й панове! Дехто з вас уже мене знає, бачили й запам'ятали. Пробачте мені, як ваша ласка, я чудово розумію, як утомилися ви після роботи, та дозвольте звернутися до вас із проханням...

І знову - безсмертна "Пісня про квотер". Гроші за вхід у метро в нього звідкись знаходяться?

***

Саксофоністи над Іст-рівер. Потяг виринає на верхотуру моста й котиться над хвилями на острів, та в голові дзвенить од мідного ревища.

...або ж німі (може й справді), заклопотано розкладають папірці по колінах, а на другому проході покірливо збирають карточки. Тільки не тра з мене жалю давити - в мене ся штука в дефіциті. Як і совість.

***

Найдурнуватіша станція - вузол Атлантик-Пасіфік. Безконечні ремонти колії, чому гуртом доводиться плуганити кишками переходів, чекати двічі, одсапуватись і вдихать аромати. Невже насправді можна так часто ремонтувати шлях, за ці роки вже, здавалося би, два нових метра стало би викопати та застелити рейками чистого золота, ба ні ж бо, матка-боска?.. В народі подейкують, що робиться то навмисно, щоби видресувати в людях терпіння й покору. Хтозна.

***

Третя ранку, додому з Манхетену після роботи. В дупель п'яна сухенька... як би ввічливіше... афроамериканка, та я в кутку, фантастику читаю.

- Скоти! Понаїхали тут, імі-довбані-гранти - ні життя від них ні роботи, трясця тобі в печінку!

Сиджу, гортаю. Достає все ближче.

- Тварюка паскудна! Очколупина брідкопика! Читає ще, стерво!..

Сиджу, напіндючився. Посміхаюсь у сторінки. І те де, двадцять станцій у ряд, поки не вийшла чомусь.

А ви кажете...

***

Ну все, мені злізати.

“ОЙ МАШИНА ТИ ЖЕЛІЗНА...”

Машина в Нью-Йорку потрібна тільки для бізнесу. Авто зразу знадобилося, тільки-но Вова-руммейт налаштувався до справи на мільйон.

1. Бура крихітка типу “запорожець” за 400 баксів. Радіо та касетник вивернуто. Витрати, теоретично, можна відбити за пару тижнів, коли би справа мала прибуток. Заробіток ішов за схемою: щотижня в чергового приятеля Вова витрушував, вимолював, вибивав пару сот. На те в ньюджерсійській промзоні замовляли Продукт, розвозили по руських крамницях, вигрібали залишки та збирали гроші з продажу - торбу дрібних і пару баксів.

Булка хліба, пачка сардельок, на двох одне мило - на душ і прання білизни, в одно суміщені.

Тижнів зо два працюювита Крихітка крєктала під тягарем лвох утадних бізнесменів і півтори тони цінного вантажу, ба поступово почала грітися. Консультація по телефону виявила: старий радіатор заповнизаповнило накипом - аби того позбутися, тра відвернути кришку та залити всередину розчинювач.

Вова залив Крихітці в пащу літрів зо два. Пару блоків її підірваний організм боровся з отрутою, але все-таки не втримався. З-під капоту вирвався густий білий стовп у кілька поверхів заввишки. У білк хмару оповита Крихітка на парах залетіла на автозаправку суміщену з майстернею. Дрібні мексиканці з переляку кинулися врозтіч, явно чекаючи на вибух.

Їздити Крихітка геть-то відмовилась.

2. Натомість у братів-росіян Вова купив “крауе вікторію”. Розкішна, оксамитові багрянні крісла, пухові ресори. Радіо грає. Єдина вада: по довголітній службі в кар-сервісі “Корона” непритомніла не в найкращу мить. На світлофорі. На вулиці. На парковці. Востанне вона зомліла, коли ми з двома тонами Продукту на повній швидкості з’їжджали з соша. Непритомна “Вікторія” полетіла навмання, як вишневий бомбовоз, та увірвалася на вулицю, на щастя порожню.

Аби мимоволі не завдати роботи погребникам, багряню психопатку з паузами дотарабанили назад братам-механікам.

По тривалій душевній розмові, нам дозволили вибрати що-небудь живучіше із брухту на дворі майстерні.

3. Се був задрипаний “стейшен-ваген” із вибитим заднім склом. Натомість - плівка, приліплена скотчем. Радіва нема, проте магнітофон. Місце під ногами займали величезні мішки сухого собачого корму.

Сам пес жив у цій-таки машині. Тут, природно, прийшли ми та відібрали кубло.

“Ваген” їздив і не помирав. Міцний двигун і нас тягнув, і тони вантажу, а плюгавий вид полегшував їзду - здаля забачивши пожелоблену фуру з ліпленим вікном, водії гальмували й поступалися дорогою. Грошей у бізнесі не зростало, а число друзів і приятелів у Вови поступово тануло. Невдовзі виникла потреба нагло та рвучко міняти бейсменти ланцюжком.

“Стейшен” стильно співпав із переїздом у підвал на Манхетен-біч, у найдальший тупик. Вночі, пропвавши віконну плівку, до машини навідувалися бомжі та студенти коледжу, гнані романтичними пристрастями. Перші залишали порожні пляшки, другі самі знаєте що. “Ваген” їздив і не помирав.

Натомість десь ізнизу - чи то у днищі, що прогнило, чи то ж у глушнику - виникла таємна дірка. Вихлопні гази, не сягнувши вулиці, ринули в салон - і тільки в салон. “Стейшен-ваген” перетворився на газенваген. За два дні безперервного розвозу в голові гули джмелі та співала тиха музика, ба грошей на нову машину не збиралося. Зірвати плівку для вентиляції не дозволяла зимова пора.

Кожна дорога починалася “Бахит кампотом” і кінчалася, коли заспіває “Ксюша - юбачька із плюша”. Щоп’ятниці ми діставалися промзони, падали покотом і засинали, поширивши ворсом. Газова камера схожа була на повсякденну кибитку, зваяну із собачої шерсті. “Стейшен”, очевидно, затяв укласти нас у домовину, коли б одного разу - на повній крейсерській швидкості 120 миль - у нього не випала трансмісія. Або ще яка наукова деталь, по чому кермом орудує, скіко заманеться.

Поступово дохле корито зупинилося. Вова залишив мене хазяйнувать, а сам узбіччям вирушив у Форт-Лі, де в нього на руському телебаченні ще лишалися приятелі.

Подибавши, мов одинокий журавель, незабаром він щез у даліні, обіцявши повернутися з допомогою.

Натомість же над'їхав патруль. Він-то й викликав буксирувальника, не зважаючи на невиразний лемент, і ми з торбою дріб'язку покотили бозна-куди... Зібравши квотери, я нагодував автомата, додзвонився в рідний підвал і розповів автовідповідачу, дн опинився.

Вова знайшов мене години за три. Друг із телевізора, до речі, допомгти відмовився. Розумна, певно, людина. Виднозора.

4. Погорівши тричі, Вова відшукав ділера, розмомбив якусь добру душу на дві штуки - та ми покотили в Пенсильванію.

Пенсильванія - се штат суціль заставлений машинами. Щоб не помилися, Вова прознав таємне слово, що в дохлої машини, бач-но, ззаду фонтанує дим, а у здорової - ледве помітно париться.

Хитромудро роззираючи, ми блукали стоянками, з помітною зверхністю придивлялися до дірки глушника та, нібито, вибирали.

Назавтра передбачався розвоз, без авта ніяк не можна. В останньому майданчику ми добачили - ІІ..

Сніжнобіла лебедиця, вагон сімейного типу. Великі круглі колеса, дуже виразні. Вона сяяла на сонці та безумовно й неспростовно на всі сто була прекрасніша за всіх без вийнятку. Жорстоким торгом Вова збив ціну на пару сот, ми сіли й полетіли на маршрут.

- Глянь-ото на спідометра, пілят! - кричав Вова через "Бахит кампот". - Ідемо 150 - а нічого не чуто!

Надвечір після розвозу Вова завернув до братів-механіків, аби втерти їм носа.

- Мдя, - в'яло сказали брати. - Нічого так ніби, тільки колеса треба швидко міняти. Ти ж бачиш, що до неї з мінівена колеса поставили, щоби красивіше було? Тому й спідометра крутить, як скажена, а справжню швидкість не показує...

Не дочекався я четвертої загибелі та ганебно втік із бізнесу в містя, рясні на мило та сардельки.

ДРІБНИМИ КРОКАМИ ПОХІД

I was riding on the Mayflower

When I thought I spied some land...

"Bob Dylan's 115th Dream"

Для решти світу образ Америки - біг-мак + хмарочоси. Пентагон + Голівуд. Статуя Свободи + Мерілін у роздутій спідниці.

Як, з іншого боку, Ромія: всі п'яні в лаптях і з ведмедями по глибокій тундрі Підмосков'я. Я ні в якому разі, чуєш, не зазіхаю на звання знатока місцевого життя й експерта по фіюрах американської душі. Як і в усбому іншому, мені просто цікаво, тим більше, що предмет просторий, а зрозуміти його непросто.

Яка вона - справжня Гамерика? Не ватна булка з паперовою котлетою, а невігадана країна, що мене прийняла? Складне вже те, що погляд із Нью-Йорку, а ж бо й місцеві жителі (деякі принаймні часом інколи) кажуть - *NYC is not USA*. Як Гонконг - не Китай. Тут, як і в решті - вже хоча б од незвички - відчуття, як у тій притчі, дн троє сліпих уперше намагалися зрозуміти, яка насправді тварина слон. Навпомацки. Кому що ся дістало, тому ся те й показало. Хобот, нога та хвіст.

Хвіст. Слон схожий на мотузку.

- Нема правди, - сказав свого часу журналіст-звукооператор на проводах у Штати. - Їдуть усякі... ніц не мають уявлення ні про країну, ні про культуру, а теж-таки їдуть же, бач. Певно, чути не чували, хто такий Френк Сінатра. А я роками збирав його платівки, всі тексти напам'ятав, це ж го-о-олос!.. Вони їдуть, а я сиджу тут, як...

"Всякі" намагалися цвікнути на виправдання, що й вони, гля, теж десь-якось, хай би в іншому, але ж оператор був невтішний. Сінатру я, правда, не копав, чесно скажу. Що мені в тих краях і часах дошкуляло - так це необхідність водити "дружбу", аби просто книжки почитати, музику послухати, кіно подивитися, матка-боска... Гра називається "тушканчики цілуються". Оскільки з мене тушканчих був ніякий, тож доводилося ловити облизнів на лаві запасних, поки мимо крокувала могутня радісна процесія, яку порівняти хіба з парадом імені універмагу "Мейсіс".

Аж ось рука натрапила на хвіст... Найбожевільніша країнознавча п'янка - повне зібрання Боба Ділана на касетах, і кожну пісню прокручено, поки не напам'ятав або зажується стрічка, не так для себе, яє для того професора, що бозна-коли змилюстивився й поділився паркою дисків переписати до ранку. *Blonde on Blonde*.

Але ж. Варто в даунтауні надибати певну вудицю - і знову, й неминучо -

Who directed me down

*To the **Bowery** slums*

Where people carried signs around

Saying, "Ban the bums"...

А вулиця, бач-но (зовсім мимоволі виявляється) в 60-ті виглядала зовсім інакше...

Нога. Слон схожий на колону.

Людину похилого віку неминучо цікавіше слухати, ніж однолітка. З молокососами взагалі говорити нема про що. Правило без вийнятків. Незалежно від країни походження. І наші, й місцеві. Тим більше місцеві, незалежно від грошей, досвіду й розуму. Уявіть-но, людина все життя з найпершого дня й години прожила в Америці. Всі 60-80 і решту... літ. Вам як завгодно, але в мене від такої присутності мороз іде по спині. Усі ці кенеді, ейзенхаври, трумени тощо для дідуся - не звук порожній, і не глава в підручнику. Він ці Штати шкурою пережив...

Звідси: десь у 70-ті, між іншим, піцца коштувала один долар. Великий пиріг коштував долар, а не слайс. А на вулиці продавали солоні огірочки. (Навіщо?) І приказка була: *A nickel will give you a pickle*. Тому що стільки коштував.

Без зайвої пихи в голосі. Для профілактики.

Хобот. Слон схожий на трубу.

Раз у раз провторається ситуація, як каже клясик: “Сперечатися про смак ананасів з тими, хто їв”. Якщо не вважати, що Гамерика - Пентагон + Голівуд, то - не знаю, як ви - але я, хай океан перелетів і приземлився, бо до городини ще не дійшов.

І так на кожному кроці. От, хоча би.

Морозивні вагончики Mister Softee. Пісеньку, що дірку пролзьбала написав один Лес Ваас у 1960 році. Слова починаються з

*“The creamiest, dreamiest soft ice cream,
You get from Mister Softee.*

*For a refreshing delight supreme,
Look for Mister Softee...”*

Перекладати ніколькоство. І взагалі, як і народі кажуть - учіте матчясть, гріжно жити в країні, а мови не знати, гrrrrrrромадяни теж мені... А “Софті” заснувала сім’я Конвей і ще й тепер хазяйнує. Штаб-квартира в Ранімеді, Нью-Джерсі. Це за річкою, на тому березі.

Можна, звісно, й надалі продивлятися до дірок заїжджені совітські фільми та крутити Алу з Філею, нічого не кажу. Кому що цікаво. Кожному свого, а кому чужого. Тільки в чужому - жити незатишно, а якщл залишиться незасвоєним, дивись, і нездорово гикне?

Нерозпізнана частина слона.

Взимку 96-97-го. Здається, остання дійсно засніжена зима, чи в пам’яті хибує? Це ні про що не каже, ба нічна хуртовина в місті та межа тих літ сн (кому як уже, звісно) - Everything But The Girl, точніше Missing.

And I miss you - like the deserts miss the rain...

Я не кажу нічого замудрованого, начебто?

Це ж не рецидиви снобізму, чи я помиляюся?.. Smug attack, як то кажуть у мультку “Південний парк”...

Have a nive day now, як це говорено.

ДОВІДНИК НАРОДНОГО СКАЗИТЕЛЯ

Як уже десь тут було сказано, на все свій час і своє врем’я.

Час розставляти ноги і врем’я стискати коліна, час подавати заяву в ЗАГС і врем’я на позов до суду, час одягати джинси і врем’я знімати труси, час висякатися і врем’я витирати рукавом носа, час заходити у тромвай і врем’я платити штраф, час бухнути і врем’я здавати пляшки, час давати по пиці і врем’я отримувати бланж, час їсти цукерки і врем’я вставляти зуби.

Чому з’явився цей відгук? - виникає слухне питання, що має, між тим, просту відповідь.

Бо врем’я тому настало.

Стиль це людина, людина звучить гордо, гордість смертний гріх, а горбатого могила править.

Писати треба просто, за винятками тих випадків, коли краще писати складно. Слова вживати короткі й зрозумілі, крім тих, коли дорічні довгі й науковидні. Образи добирати меткі та влучні, крім тих випадків коли ліпи абищо. Лінії розвитку треба дотримуватись неухильно, крім тих випадків коли радше так-сяк-абияк.

Пишучи тра добре дбати. Чим клясичний твір відрізняється од усякої халяви? Тим, що наприкінці дає крилатий вислів, коротку і влучну характеристику, яка відсумовує, по-перше, світогляд автора, покоління та суспільної свідомости кількох поспільних епох, по-друге свідчить співбесіднику про обізнаність мовця, придатна служити заключним акордом до балачок на інтелектуальні теми, лишаючи при тому вражіння приємного туману в голові, та по можливості сприяє травленню.

Пишучи тра зважати, що мозок складається на 1 відсоток із сірої речовини, та на 99 - із жовтої. Сірою писар думає, жовта ж відповідальна за все інше. І добре, що людина використовує тільки 5% мозку, бо інакше мирне співіснування було б неможливе.

Кожна порядна книжка має починатися якими-небудь святими словами. Як-от, наприклад: У початку сотворив Бог небо і землю. Або ж: У почині було Слово, й Слово було в Бога, й Бог було Слово. Привид ходить по Європі. Нелєпо лі бьшет, братіє. Можна так: На початку треба зазначити про який предмет трактує ця книжка й до якої науки належить. Чи твоя, наприклад, книжка - порядна?

Книжка має містити глибокі прозріння людської натури та трактувати про події небуденні, дивовижні та актуальні водночас. У ній мусять бути виведені особи, наділені високими морально-етичними якостями, що мають слугувати еталоном святости грішникам, каменем підпори праведникам, напученням для дітвори, зразком для підлітків, порадою людям середнього віку та розрадою - похилого. От, наприклад, твоя книжка - про кого?

Кожна значна книжка має витирати білі плями. Витирати плями бажано прокладаючи консеквентні стежки до решти культурних племен. Нота бене: є інші племена, крім тих, що допіру сюсяли в колиці братніх народів-сестер. Прокладання стежок відбувається засвоєнням клясичних творів, як-от "Альфа-Ромео і Джульєтта", "Сажотрус і Попелюшка", журнал "Джигун", "Артюр Рембо-2", "Капричос" Поганіні і "Роман про чортяче бздо"; знакомитих текстів, придатних до цитування, як-от "Дойче зольдатен, Дойче офіцірен! На хаус, на хаус, Ніхт капітулірен!", "Ой, як буйно квітне черемшина, Я без тебе, як пробита шина...", "Ой, лихо, не Петро, В нього пика, як відро...", "Блакитне - то любов, а жовте - то журба...", та видатних персон - д-р Бенджамін Будьспок, генерал Ів. Франко, Максим - матрос Магнітний Залізник, цар Вухогорлогіс, співачка Сара Сенбернар; Атос, Портос, Арамис і сестриця Констанція, тощо.

Засвоювати гідні північноазіатські тексти та реалії недоцільно, через відсутність таких. "Я б радше був у Філядельфії", каже про них В.С.Філдс

Письменник не мусить шкутитьгати за епохою. Він має передкувати, заздалегідь склавши власний план "Барбариска" - так би мовити, працювати з випердженням. Приклад вірного передкування - романи "Хилороб" (Вадим Совко) та "Пригоди доктора Гальванеску". Пишучи тра, втім, зважати: література, як химерна молодиця, вимагає великої роботи над собою. Єдина порада молодим літераторам: залізь і куй, поки гаряча. Тільки тоді є шанс, що вона запросить вас на білий гопак.

Кадри вирішують все, як казав відомий кінорежисер. Це треба розуміти так, що суб'єктивна творчість є тільки "шліфування" народної творчості. Як той казав: "Телеграфний стовп - це добре відредагована ялинка". Аби твір ваш не лишився, як глас Діогена, волаючого з бочки; ви мусіте не лише вживати слова стограматично правильно, а винищувати слова-покручі. Недаремно нашу мову називають пташиною. Прислухайтесь-но : жджид, жджіхад, бджжолі, жджужджелиця, жджлоб, жджджигун... Вона дійсно співучіша за італійську. Пильнуйте та не забувайте: на кожну Марту Богачевську-Хом'як знайдеться своя Магдалена Вишневецька-Пацюк! Най, як поставити двокрапку, слівце заохочення. Ти, гунцвот доста мудрий, пишеш? Аво жи зачне хтос допитуват, не бій си, ніч ти си не стане, - жи се Божий палець!

НА ПИЛЬНИХ ДОРІЖКАХ

Пана Композитора не було бозна-скільки, але я помітив це тільки в четвер увечері. По-перше тому, що працювали в різних місцях у протилежний час. Коли я сидів у конторі, що виробляла продукт, ПК відсипався після нічної зміни, відстояної в барі. Коли повертався, ПК вже - або ще - не було до четвертої години ранку. Ми ходили по квартирі, як шатуни в поршнях, почергово заповнювали помешкання й вислизали з нього. Точки зіткнення тільки на гранях змін - четверта ночі, дев'ята ранку. Налагоджений рух подеколи затинався тільки на вихідні, коли обом випадало скупчуватися в одному місці. Але й тоді зазвичайні ритми сну та не-сну тривали, тож коли я сопів, ПК робив своє, а коли я нарешті прокидався, бо вже захотів нікотину й починав копошитися, Пека, здається, відключався.

Здається, бо точному свідченню перешкоджала географія помешкання. Воно ся складало з двох кімнат. Я жив у прохідній, бо палив щопівгодини та мусив зачасто виходити надвір, а ПК отаковився в глибшому покої, відділеному дверима. Паркет у ПК був настелений щільніше, тому переміщався він сам собою, пересування моє ж супроводжувалося гармонійним рипінням дощечок. Я ходив, наче кіт по роялю, здебільшого навшпиньки. Це, втім, не допомагало. Відсутність мою, певно, помітити було б легше. Якщо в хаті не скрипить, не кашляє, не тхне тютюном і не матюкає випадком, значить я - в конторі виробляю продукт. Чи сплю, але в прохідній кімнаті неважко помітити, що на диванчику лежить щось із головою замотане в верблужу ковдру.

Відсутність ПК визначалась іншими ознаками. У нього стояв телевізор. Ящик грав практично весь час, поки ПК вдома, тож мовчання побічно свідчило про зміну становища в сусідній кімнаті. Себто Пека спить, або його нема. Ще про наявність його говорило світло, яке можна спостерегти з великих щілин попід і понад дверима. Коли світла нема це саме по собі не значить, що ПК пішов в аут. З тим же успіхом він може сидіти за компом у дальньому боці кімнати коло вікна. Монітор, звісно синювато блищить, але не настільки сильно, щоби з повною впевненістю вивести: покоїк заповнено.

Діагноз на відсутність у минулому вже приводив мене до незручних казусів. Стовідсотково впевнений, що ПК в місті, ривком прочиняв двері - і сусіда мимрив з ліжка, кліпаючи зі сну: "Що ти хотів?" Стовідсотково впевнений, що ПК на роботі,

вовтузився, гримів стільцем і гупав холодильником, а ПК враз виходив, позіхаючи, вже глибоко по обіді. Стовідсотково впевнений, що ПК нема, чи не півдня балакав до себе вголос, поки сусіда раптово не з'являвся з кімнати. Се, батечку, стидко й соромно, як тя застукали голяка, теоретично кажучи. Прохідний покій має свої вади. Перевдягався я у ванні, а губу тримав на припоні, як не люблю побалакати з умним человеком. Ручку я повернув обережно і стиха тільки в суботу вранці.

В четвер питання про Пека не стояло. Четвер для мене - день дурний і божевільний. Саме в сей день контора здає продукт, що ся виробляє тижнево, тому з роботи я припхався години на три пізніше. Після неминучого авралу, гвалту й закуції, навіть не завалився спати, а хильнув кави, холодної з ранку, та поліз одразу в комп, іще й не роздягнувшись. Пека годило ся повернути глупої ночі, проминути диванчик, давлячи паркет, і заховатися в себе. Стояча зміна - неабиякий хрін. Се вам не сідало протирати, виваливши живота. Його не з'явило по третій з хвостиком, не виникло в найвірогіднішу четверту, не стало о четвертій годині з копійкою.

З десятої вечора десь, отже, до сьомої ранку я грався в іграшку, матюкався та щочветьгодини вибігав палити. Щодо Пека не було в мене ще сталого погляду, а тільки підозра, що того йок. В поведенції я дотримувавсь апріорно абсурдного припущення, що Пан Композитор прийшов раніше й спить. Не будити ж його безпричинно глупої ночі та ще після марудної зміни. Тому стиха грав на роялях, матюкався під ніс із приводу неслухняних зворотів комп'ютерного сюжету й намагався не сильно бити по клаві. Цілком гуманне поводження.

П'ятниця в конторі була днем розслабухи після здачі продукту, відпруження й байдиків. Можна було би зовсім не ходити, хіба лише, щоби ся показати начальству. Притарабанився я на умовно кажучи роботу тільки опівдні, бо ліг пізно - чи рано, радше. На час, коли Пека мусив піднятися й вийти до роботи, я, втім, перервав тимчасовий сон, коли б через мене міг промаршувати батальйон, не завдавши найменшого клопоту.

О дев'ятій ранку ПК зазвичай кидався в ванну, аби вчасно першим захопити душ. Коло дев'ятої якраз я прокинувся, аби вчасно відлити та знову завився в ковдру. В цьому визначався не сутий випадок, але довгий і неприємний фізіологічний тренаж - так не було потреби чекати, коли Пека вишкребеться з санвузлика, чи вистрибувати надвір і поливати стінку із шланга.

Сусіда не виявив активності. В іншій кімнаті було так само тихо. За подальшим розкладом годилося прорипіти повз диван на кухню, зварити каву, зробити бутерброд, одягтися й вийти. Нічого цього ся не стало. Я відзначив порушення порядку та подумав, що Пека може й не повернувся. Перевіряти зранку я не став.

П'ятнична робота виявилася, як завжди, нетривалою, але насиченою. Хлопці склалися на пляшку руської горілки й бляшанку ізраїльських огірків, за чим вогняну воду було спожито в один підхід - і всі розбіглися по домах. По п'яному пришествю кількогодінно мучив космічну стрілялку, поки не запозіхав. Зумів іще роздягнутись, впасти в в ліжко й відключився. Підняв мене сигнал до чергової цигарки, ще задовго до всіх строків імовірного повернення ПК. Всю подальшу ніч літав я між зірками, кушпелив ворогів і накопичував примарні капітали.

Шанс, що прогавив появу ПК був, але невеликий. Міг я, скажімо після чергової бойової місії вискочити палити на внутрішнє подвір'я будинку, а сусіда цим часом повернувся й хутко принишк. Цигарка займає хвилин десять від запалити до викинути бичка. В розпалі галактичної війни тютюну хотілося часто, тому перерви виникали чи не щочвертьгодинно. Знадвору я міг добачити хіба світло у віконці туалету. Ще за тої умови, що був би уважний. Я уважний не був. Хіба тільки вимушено.

Двері до сусіди були порожністі: на легку раму наклеєно аркуші, фанерні, чи дееспешні, по одному на кожен бік. Вони гуділи, як барабан, від легкого стуку. Шорстку поверхню лаковано, де годиться, вставлено замок із ручками під злото. Якщо подумати, всі інші ручки в квартирі скляною розеткою - і на вході, і на шафах, і до тубзика - жовтий замок і барабанні двері свідчили про могутні зусилля хазяїна будинка і становили свіжий елемент. На внутрішньому ребрі, де вкручено завіси, містилися позначки, розрахунки й написи чорним олівцем, що лишив тесля.

Двері були нові й коротші за лутку. Над і під ними світили щілини на два-три пальці.

На ранок суботи я був на всі сто впевнений, що Пека дійсно немає - і таким чином не було десь з п'ятниці принаймні, а може й четверга. Ну, на всі дев'яносто дев'ять. Поставив на каву й задумався, чи не варто перевірити сусідню кімнату. Кава закипіла, я взяв цигарку, щоб остаточно прокинутись, і вийшов на перекур.

- Взагалі кажучи, - сказав собі, походжаючи колодязем двору по бичках, накиданих із вікон усіх чотирьох поверхів будинку, - скажи мені, нащо нам перевіряти, є він, чи нема? Ніякої наглої потреби не бачу. Це геть чисто нічого не міняє, бо ми з тобою, любий мій, все 'дно засядемо зараз за "Вільного стрільця" й продурикаємося до понеділка. Так чи сяк - все фіолетово.

Я називав ся "любий мій" у приватних collocaціях.

Додавши фільтр до решти на асфальті, повернувся й у повні згоді з проголошеним сів громити зоряних корсарів.

Але сумнів лишився. На п'ятому-десятому збереженні гри до мене завітала картина, що Пека міг потрапити в халепу. Скажімо, його замела поліція. Мене раз і самого затягли в дільницю, коли о четвертій ранку пов'язали за розклейку рекламок по міських телефонах. Пов'язали, а на ранок відпустили. Поліція можлива. Поліція - факт нашого життя.

- Це не факт, - казав я в таких випадках, двомовно каламбурячи, - це ебсолютлі факт. Ще Пека міг повертатися додому сам-один уночі й наскочити на бандюків. Я дотримуюсь погляду, що Пека просто несвідомо приваблює бандюків. Чи то невисоким зростом і повною натурою, чи невинним лицем, чи окулярами на носі. Або містично підсвідомим феромоном, що виділяє жертва, аромат якої хіщнікі чують за версту.

На засновок міг би навести, скажімо, випадок, коли Пан Композитор повертався додому сам-один і надібав компанію байстрюків. Ті вештались по району ніч-на-ранок і теліпалися за Пека й зайшли за ним до вестибюля будинку. Пека знічев'я не тільки своїм ключем одімкнув зовнішні двері, ба ще й притримав власноруч, аби

гицелі мали змогу зайти. Вони таки зайшли й не забарилися відняти в Пека сумку, нагородивши його синцями.

Другий випадок міг би навести я, згадавши, як Пан Композитор стояв на роздачі листівок на розі. Стояв і слухав радіо по плеєру. Слухав, поки не здибався з жебраком. Хеві метал? - зацікавився той і загорівся, запавши рідну душу. - Рок?

- Рок-шмок! - озвірів я, почувши се місце в розповіді опечаленого Пека. Нічого найвіддаленішого від тяжкого металобрухту, ніж Пека, й вигадати гадьма не було змоги. - Стерво паскудне!

Тож, слово за слово жебрак перейшов від натхненного монолога до дай послухати, випросив дочути хоч на мить солодкі гармонії гітар в овердрайві, тут-таки похапцем пообіцяв за мить скороминущу повернутись - і зник за рогом назавжди, а зним і, природно, плеєр.

Мене ж, на відміну, природа наділила собакуватим характером та похмурою пикою, що відлякує кожного, хто хтів би підступитися. Я потайки трохи пишаюся своєю недоторканістю на суспільному дні.

Тож, варіант, що в Пека сталися соковиті неприємності, не виключений. Я зажарив ворога з фотонної гармати, зберіг перемогу - та уявив, що тюхтій-сусіда зараз-от лежить у лікарні, збитий і переламаний автом. Намацав у кишені цигарку, взувся й вийшов надвір зважити картину.

Полотно поступово розгорталося з кожною затяжкою. Пека не просто поламали, але вбили і він більше ніколи не прийде, а зникне, бовтнувши в місто, як камінь у воду.

- На те воно й життя в великім місті, - філософськи заключив Пан Поет. - Взагалі це мало що змінило б.

Я називав ся "Пан Поет" у приватних коллокаціях.

Се мало значити, що відсутність Пека, швидше за все, звісно, не має ніяких радикальних причин, а тому день-два на самоті - коштовний дарунок долі. До переїзду в це помешкання, ми знімали кімнатину метр на два, де буквально сиділи на голові одне в одного. Що настрою не додавало. Роздільна територія притлумила сварки, тож двері становили межу, перейти яку було не легше, ніж перетнути державний кордон пішки з мішком за плечима.

Прашлі часи, як то каже советський фільм. По кількох перемогах через запону музики й вибухів дочув я - дзвенить телефон.

Про телефон: було в обох по апарату, в мене звичайний, у ПК з автовідповідачем. Я трубки принципово не брав, вважаючи, що телефон для того, щоб кудись дзвонити, не за тим, щоб кожне падло тя вдома діставало. Тому всі дзвінки падали в машину. Зсунув слухавку з вуха. Після звичайного "залиште ваше повідомлення після сигналу", пискнуло й дочулися "Алло... Алло?... Алло..."

На другому "аллі", піднявся й тихцем підійшов до дверей. Те, що в сусідній кімнаті трубки теж не взято ще по собі нічого не значило. Пека теж мав друзів, яких уникнути - одне задоволення. Або чекав, аби визначитись. Дзвінок міг потрапити од сторонньої людинки, що перебрала номер. Голосу з трикратного "галльо" визначити було годі. Я чекав на щось більше поширене й виразно характерне.

Аби не пропустити подальші репліки, зняв окуляри й наблизив вухо до шпарини. Черкони залізною дужкою - і скрегіт рознесе по всій кімнаті. Шкрябнувши навсюгуч вже не уникнеш, що тра відчиняти.

Телефон нічого не сказав, крім невиразного слова. Посадив окуляри назад на носа й навшпиньки повернувся до компа, відшукуючи ногами місця, де паркет не так сильно грає. Задумався, чи не зазирнути до сусідського покоя через наявні шпарини. Скажімо, в нижню. Стати навколішки, лягти щокою на підлогу і роздивитися. Якщо сидить, то ноги видно, але ліжка в дірку не видно. Горішня щілина показувала стіл, стілець, комп'ютер, вікно, затулене простирадлом, але ліжка все'дно не добачиш. А ліжка - ключовий елемент загадки. До верхньої щілини дістанешся тільки ставши на стілець. Підйом наробить стільки галасу, що тим самим зробить операцію безцільно безглуздою. На стільці можна похитнутися, на додачу, і гупнутися просто у двері-барабан. В результаті - ганебна кумедія. Все це знав я з печального досвіду.

“Вільного стрілка”, треба сказати, зробила компанія “М'який пігмей”, більше відома програмою “Вікна”. Як вона се робила - окрема історія в своєму праві. Тут же цілком досить згадати, що заявка на “Стрільця” злетіла з уст ще в 98-му році, нині вікопомному. Р тої пори час од часу творці з “Пігмея” регулярно погрожували випустити сеє видовисько на публіку, яка буде негайно чуттєво струшена й розумово збурена видовиськом, небаченим і нечуваним досі. На доказ народу пропонували чергову серію смачних картинок ще не народженого шедевру, який знову й знов поринав у туман забуття. Аж от печальний ембріон нарешті вилупився на щастя довготерпеливоих гравців і остаточно наготувався до виходу в продаж не далі, як у наступному місяці.

Пан Поет, відома справа, вже награвся у “Стрільця”, аж канудило, бо його версія була остаточно, повна, комерційна, але піратська.

- За програми грошима платити, - каже, - це не наш метод. Цілковито й остаточно не наш.

Але се дійсно окрема історія. “Стрілець”, проте, розповідає про життя й турботи парубка Трента, сироти нещасного. З малого мала його підібрав і виростив добрий дядечко Тобіас з планети Нью-Лондон. Коли дїтвак виріс і змужнів, то подався в далекі зоряні світи заробити велики гроші. Бажано, мільйон. Натомість, він потрапив у гадюче кубло галактичної політики і змушений був давати дропака, аби його не пришили. По ходу справи він зазнайомився з дівчиною на ймення Чунька, грудастою китаянкою у штанцях в обтяжку. У грі присутні секс, війна, інтрига, кров, любов, морков і фінансово-кредитні махінації.

Трент Тобасович у моєму виконанні набув дещо кособокого вигляду. Час од часу Чунька, романтичний двигун гри і просто добре сформована тушка час од часу закликала головного героя на подвиг, за який світило просування по ієрархічних щаблях на драбині рівнів, але козак-сиротина на відчайдушні заклики мало зважав, бо в ту пору добре дбав. Трент-Пепе натириє місцинку, де орбитальна станція “Норфолк” перебувала ів перманентному сусідстві з бойовим крейсером “Міссурі”. Так випало, що станція задорого купувала бензину для зорельотів, а на “Міссурі” цього добра

стала прорва невичерпна. По другу руку, станційне керівництво мало надлишок токсичних відходів, які на згаданому крейсері чомусь можна було продати на два бакси дорожче. Загальний зиск якраз становив прибуток од довгої й марудної бойової місії. Саме там і тому він обертався між орбіталом і крейсером, поклавши злупити з них півмільйона, якщо терпіння вистачить.

- В них там, певно, - хмикало на перекурі, - токсичні води вже через вуха ллються. Вони в них уже, ба, їдять і сплять, і скубуться. І це тільки початок...

Сумна Чунька тимчасом сиділа в черговому барі по богомзабутих планетоїдах та марно чекала, коли ж та коли з'явиться накінець пропащий герой.

- Герой, - задоволено струшував я попіл, - бабушкі старой... Най чекає. Так ще дівка зіп'ється остаточно, з барів не вилазячи.

По ходу гри мені прийшов інший варіант. Що той не пропав повністю, остаточно і без клопоту, і не стогне зараз десь у лікарні, хворий, покалічений. Що вдома. Вдома - і лежить за закритими дверима, бо помер. Лежить - і лежав з четверга, вже третю добу.

Стало неприємно. Я завозився на стільці й позирнув на двері, натягнувши короткого дрота слухавок. Обережно потянув повітря носом й оцінив, наскільки знав, до чого вже могло дійти в теплій квартирі. Тіло, спухле газами, зведене останньою судомою, в коришневих синцях застиглої крові, порепана шкіра в пухирях, скорчені пальці на матрасі, мокрому від сечі, що поволі крапає на підлогу. М'язи, задубілі в невірну позу. Товстун, що здавався легким, бо рухався сам собою, але незбагненно тяжкий, ставши горою інертного м'яса. Кроки та грубі голоси санітарів, голосні в тиші квартири, обурених придуркуватого нетямним Пан-Поетом, що три доби сидів з неживим. Заправити тіло в землю значило страшний клопіт і гігантські гроші. Першого він сахався, другого не було. Стало дуже неприємно. Я скрипнув зубами, піднявся й навшпиньки рушив на вивідини.

- Ага, його таки нема, - переможно оголосив я, відчинивши двері. - Я ж казав!

Ступив до ліжка, тицьнув пальцем на подушку й пояснив собі: "Тут його нема!". Крутнувся до столу з темним дисплеєм на дев'ятнадцять дюймів і констатував, вказавши для сякої певності: "Нема його й тут!". По тому промаршував назад до себе, по ходу зирнувши у стінну шафу з прочиненими дверцятами. Не тому бо думав, що Пан Композитор заховався там і сидить разом з коробками від комп'ютерів, сумками, старими газетами й одягом, але щоби повністю пересвідчитись, що ніц і геть не уникло уваги. Щедро торохнув дверима, крутнувся, рвучко розчахнув їх знову й засунув голову до сусіди.

- Як ми вже правильно зазначили, - додав голосно, - нікого на х.. нема. Тобто геть чисто абсолютно нікого.

- У нас не всі вдома! - об'явив я, з задоволенням гепнувся на стілець і полинув у бій, яко гострокрилий сокіл.

Пан Поет пройшовся по квартирі гоголем, миколою васильовичем, для порядку зазирнув ще раз до ПК, подивився, що за папери лежать згори на столі, одним пальцем

привідкрив незнайому книжку, що з'явилася з часу останньої інспекції. Кобзар п'ятдесятих років, обсаджений штампами. Задумався, чому ПК не попросив у нього значно кращий, новіший і з картинками Марчука, але особливо ся не заклопотав. Нарізав на кухні салат з одного помідора, залив воду на каву й подався палити на знак тимчасового звільнення.

- Ну добре, його немає, - сказав я собі приємним басом. - Де ж він тоді наявний? Це ми, люий мій, спочатку сушили голову, чи він засів там у себе й носа не покаже, а тепер будемо вирішувати, яким чортом він повівся невідомо куди?

Поклавши витиснуть із самотньої суботи максимум насолоди, з'їв канапку, запив кавою і сів різатися у "Вільного стрілка" у згоді зі своїм декретом. До того ж туманно пригадувався прецедент років зо три тому, коли Пан Композитор без попередньої об'яви подався в інше місто на гостину. Тож я відмів дурні фантазії, начепив слухавки й занурився в космічну баталію. Дівчина Чунька обіцяла Тренту Тобасовичу новий рівень, кликала до небезпечних пригод і кривавих подвигів, манила полювати на чужопланетні артефакти та воювати з імперіями зла.

- Чи ти зі мнов? - з надією спитала Чунька, ворущачи єдвабними лядвіями, побовтала соломиною в коктейлі і викинула дві кнопки - "Так" і "Не".

Я пакосно вдарив "не". Чунька докірливо похитала головою. Трент Тобасович явно не виправдував сподівань на щасливе подружнє життя. Я перегрузився й заспокоїв девушку.

Уявив, повертаючи мишею, що ПК переселився без попередження, як тоді, коли з'їхав з кімнати метр на два, бо не зміг далі терпіти сварок. Пека в уяві повертався по місяцях чи роках, аби таки забрати свої речі і виявляв, що я вже скористався його компом, книжками, олівцями, папером, заселився в його кімнату і взагалі навіть не подумав заявити про зникнення, обдзвонити лікарні хоча б, а просто ніяк не відреагував і пальцем не ворухнув. Але се вже не дошкуляло, ба навіть було приємно.

